

Sygn. akt III AUa 446/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Marcjanna Górską
Sędziowie:	SA Elżbieta Czaja (spr.) SA Krystyna Smaga
Protokolant: sekr. sądowy Bożena Karczmarz	

po rozpoznaniu w dniu 26 czerwca 2013 r. w Lublinie

sprawy B. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o dalszą wypłatę wstrzymanej emerytury

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu

z dnia 19 lutego 2013 r. sygn. akt IV U 1306/11

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 446/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 16 września 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. wstrzymał od dnia 1 października 2011 r. wypłatę przysługującej B. S. emerytury, wobec kontynuowania przez wnioskodawczynię zatrudnienia.

Wnioskodawczyni w odwołaniu od powyższej decyzji, zarzuciła jej sprzeczność z zasadami określonymi w Konstytucji. W uzasadnieniu odwołania podniosła, że nabyła prawo do emerytury w okresie gdy nie było obowiązku rozwiązania umowy o pracę zatem nabyła prawo do jej pobierania bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie.

W piśmie procesowym z dnia 18 lutego 2013 r. wnioskodawczyni wniosła o wznowienie wypłaty świadczenia emerytalnego od dnia 1 października 2011 r. Do pisma procesowego wnioskodawczyni dołączyła decyzję Zakładu

Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 stycznia 2013 r. wznawiającą wypłatę emerytury od dnia 22 listopada 2012 r., to jest od daty wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku.

Wyrokiem z dnia 19 lutego 2013 roku Sąd Okręgowy w Zamościu zmienił zaskarżoną decyzję i wznowił od 1 października 2011 roku wypłatę przysługującej B. S. emerytury.

Podstawą wyroku były następujące ustalenia :

Wnioskodawczyni B. S., urodzona (...), pozostaje w stosunku pracy w Urzędzie Miasta w B. od 15 lutego 1993 roku. Wniosek o emeryturę złożyła w dniu 26 marca 2009 r. Prawo do emerytury zostało jej ustalone na podstawie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 16 kwietnia 2009 r. począwszy od dnia 1 marca 2009 r., to jest od miesiąca złożenia wniosku o emeryturę.

B. S. nie rozwiązała stosunku pracy. Wobec kontynuowania przez wnioskodawczynię zatrudnienia u pracodawcy, u którego była zatrudniona bezpośrednio przed przyznaniem prawa do emerytury, organ rentowy zaskarżoną decyzją z dnia 16 września 2011 r. wstrzymał wypłatę przysługującego wnioskodawczyni świadczenia emerytalnego poczynając od dnia 1 października 2011 roku.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie wnioskodawczyni jest zasadne i zasługuje na uwzględnienie.

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jedn. tekst Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz.1227 ze zm.) w pierwotnym brzmieniu, obowiązującym od dnia 1 stycznia 1999 r., nie zawierała przepisu przewidującego zawieszenie prawa do emerytury ze względu na kontynuowanie zatrudnienia przez osobę, która nabyła prawo do tego świadczenia. Świadczenie emerytalne przysługiwało po osiągnięciu odpowiedniego wieku oraz udowodnieniu wymaganego stażu ubezpieczeniowego.

Ustawą z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 9, poz.118) dodany został przez ustawodawcę do art.103 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ust.2a, warunkujący realizację prawa do emerytury od obowiązku uprzedniego rozwiązania stosunku pracy. Od daty wejścia w życie art.103 ust.2a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, to jest od 1 lipca 2000 r. nierozwiązanie stosunku pracy nie stanowiło wprawdzie przeszkody do ustalenia prawa do świadczenia emerytalnego, ale prawo to nie mogło być zrealizowane, to jest wypłata świadczenia podlegała zawieszeniu.

Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz.1507) uchyliła ust.2a artykułu 103 ustawy o emeryturach i rentach z FUS z dniem 8 stycznia 2009 roku. Stosownie do art. .45 powołanej ustawy o emeryturach kapitałowych wypłata zawieszony emerytury dokonywana była na wniosek osoby zainteresowanej, a Zakład Ubezpieczeń Społecznych informował osoby, które w dniu wejścia w życie ustawy miały zawieszony prawo do emerytury w trybie art.103 ust.2a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, o warunkach pobierania świadczeń.

Od 1 stycznia 2011 r. ustawodawca ponownie zniósł możliwość pobierania emerytury bez rozwiązania umowy o pracę z dotychczasowym pracodawcą, na rzecz którego praca była wykonywana bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych został dodany - przepisem art.6 pkt. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz.1726) - przepis art.103a, zgodnie z którym prawo do emerytury podlega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed nabyciem prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego.

W myśl art. 28 powołanej ustawy zmieniającej emeryci, którzy nabyli prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 r., mogli pobierać emeryturę bez rozwiązania umowy o pracę jeszcze przez okres 9 miesięcy od daty wejścia w życie

zmiany, to jest do 30 września 2011 r. Nierozwiązanie stosunku pracy do tej daty skutkowało wstrzymaniem wypłaty emerytury przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, poczynając od dnia 1 października 2011 r.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. sygn. akt K 2/12 (Dz. U. z 2012 r. poz.1285) orzekł, że art.28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art.103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodanym przez art.6 pkt.2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art.2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W świetle cytowanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2011 r. regulacja przyjęta przez ustawodawcę w art.28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku art.103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, spowodowała, że osoby, które nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. zostały objęte nową, mniej korzystną dla nich treścią ryzyka emerytalnego. Ubezpieczeni bowiem, którzy prawo do emerytury uzyskali po spełnieniu jedynie warunku osiągnięcia odpowiedniego wieku (oraz odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego) musieli ponownie zrealizować swoje prawo do emerytury według treści ryzyka, czyli spełnić także warunek rozwiązania stosunku pracy, aby emeryturę nadal pobierać od 1 października 2011 r. Z punktu widzenia zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz bezpieczeństwa prawnego obywateli przyjąć należy, iż gdyby w momencie przejścia na emeryturę osoby te wiedziały, że będą musiały przerwać zatrudnienie, aby uzyskać świadczenie emerytalne, to w chwili osiągnięcia wieku emerytalnego zrezygnowałyby ze złożenia wniosku o ustalenie prawa do emerytury i kontynuowałyby zatrudnienie. Korzystniejsze byłoby bowiem dla nich uzyskiwanie wysokiego dochodu ze stosunku pracy niż dużo mniejszego świadczenia emerytalnego. Ponadto późniejsze złożenie wniosku o ustalenie prawa do emerytury oznaczałoby dla nich wyższe świadczenie emerytalne, bowiem im później pracownik zdecyduje się przejść na emeryturę, tym będzie ona wyższa. Moment przyznania emerytury wpływa na wysokość tego świadczenia zarówno w systemie dla ubezpieczonych urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., jak i urodzonych po 31 grudnia 1948 r. Zawieszenie zatem prawa do emerytury z powodu kontynuowania zatrudnienia osobom, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., narusza zasadę zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa (z uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. sygn. akt K 2/12, Dz. U. poz.1285).

Jak wynika ze stanu faktycznego sprawy prawo wnioskodawczyni do emerytury zostało ustalone i zrealizowane od dnia 1 marca 2009 r. - bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. W powyższym czasie nie istniał wymóg uprzedniego rozwiązania stosunku pracy jako warunku pobierania emerytury. W dacie składania przez wnioskodawczynię wniosku o emeryturę (26 marca 2009 r.) oraz w dacie, od której zostało ustalone prawo wnioskodawczyni do świadczenia emerytalnego (1 marca 2009 r.), zgodnie z treścią obowiązującego w tym czasie ryzyka emerytalnego - jak wyżej wskazano - zrealizowanie prawa do emerytury uzależnione było wyłącznie od osiągnięcia odpowiedniego wieku oraz odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego i wnioskodawczyni warunki te skutecznie spełniła. Podejmując decyzję o przejściu na emeryturę i składając w dniu 26 marca 2009 r. wniosek o ustalenie prawa do świadczenia emerytalnego wnioskodawczyni nie mogła przewidzieć, że przepisy zmienią się na jej niekorzyść. W przeciwnym wypadku mogłaby wstrzymać się z wnioskiem o ustalenie prawa do emerytury, gdyż korzystniejsze byłoby dla niej pobieranie wynagrodzenia niż dużo niższej emerytury. Z wnioskiem o emeryturę wnioskodawczyni mogłaby wystąpić po ustaniu zatrudnienia, a wówczas emerytura byłaby wyższa niż wyliczona w chwili, kiedy składała wniosek po osiągnięciu obniżonego wieku emerytalnego.

W świetle powyższego przepis art.28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art.103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - jako niezgodny z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy -

nie mógł stanowić podstawy skutecznego zawieszenia wypłaty przysługującej wnioskodawczyni emerytury. Wypłata przysługującej wnioskodawczyni emerytury podlega zatem wznowieniu.

Zgodnie z art.190 ust.1 i 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, przy czym Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego.

Cytowany wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. sygn. akt K 2/12 został ogłoszony w Dzienniku Ustaw z dnia 22 listopada 2012 r. Trybunał Konstytucyjny wydając powyższy wyrok nie określił terminu utraty mocy obowiązującej przedmiotowego aktu normatywnego.

Sąd podkreślił że przepis uznany za niekonstytucyjny ma ten charakter od dnia jego wydania. Z chwilą orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o niezgodności przepisów prawnych, stanowiących podstawę prawną zaskarżonej w niniejszej sprawie decyzji, zostało obalone domniemanie konstytucyjności tych przepisów. Skoro Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że powołane przepisy były niekonstytucyjne, to przyjmując należy, że przepisy te były niekonstytucyjne od samego początku ich obowiązywania. Konsekwencją zaś uznania przepisu za niekonstytucyjny w dacie jego stosowania przez organ jest ustalenie, że poddana kontroli decyzja podjęta została z naruszeniem prawa (por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi z dnia 1 lutego 2012 r. III SA/Łd 1145/11, Lex nr 1109088).

Nawet odroczenie w czasie przez Trybunał Konstytucyjny utraty mocy obowiązującej aktu prawnego nie oznacza, że przepis uznany za niezgodny z Konstytucją musi być stosowany przez sąd do daty wskazanej przez Trybunał. Nie ma bowiem podstaw do przyjęcia, że do tego dnia przepis ma być uznawany za zgodny z Konstytucją. Sąd może odmówić zastosowania przepisu niezgodnego z Konstytucją i to również w okresie odroczenia utraty mocy obowiązującej tego przepisu, orzeczonej wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego (por. wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 17 czerwca 2011 r. I OSK 2055/10, Lex nr 990218 oraz z dnia 17 listopada 2010 r. I OSK 108/10, Lex744926).

W świetle powyższego należało zatem wznowić wypłatę przysługującą wnioskodawczyni emerytury od daty wstrzymania wypłaty świadczenia zaskarżoną decyzją, to jest od dnia 1 października 2011 r.

W tym stanie rzeczy Sąd na podstawie powołanych przepisów prawa oraz art.47714 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Apelację od tego wyroku złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. zaskarżając wyrok w całości

Apelujący zarzucił naruszenie prawa materialnego - art. 103 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 poprzez zmianę decyzji i wznowienie wypłaty od 1. 10. 2012 roku .

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne i aprobuje argumentację prawną przedstawioną w motywach zaskarżonego wyroku.

Postawiony w apelacji zarzut naruszenia przepisów art. art. 103 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) jest nietrafny. Wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie K 2/12, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że „art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 257, poz.

1726 oraz z 2011 roku, Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury, nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy poza sporem pozostawał fakt, że wnioskodawczyni należy do kręgu osób objętych przedmiotowym orzeczeniem albowiem prawo do emerytury nabyła w dacie 1 marca 2009 roku, a więc w okresie, kiedy realizacja prawa do tego świadczenia nie wymagała rozwiązania stosunku pracy.

W świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne

Utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją oznacza, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału ma skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2008 r. V CO 43/08 LEX nr 564856, wyrok z dnia 21 listopada 2006 r. II PK 42/06 LEX nr 950622).

W sytuacji więc, gdy wstrzymanie wnioskodawczyni wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 roku nastąpiło na podstawie przepisu prawnego niezgodnego z Konstytucją - wnioskodawczyni przysługuje prawo do tego świadczenia od daty wstrzymania jego wypłaty.

Chybione są wywody apelacji, że zakwestionowana norma powinna być stosowana w odniesieniu do stanu faktycznego sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału w Dzienniku Ustaw, t.j. przed datą 22 listopada 2012 roku.

Apelujący pomija te uregulowania prawne, w tym zawarte w Konstytucji, które w sposób wyraźny wskazują na retroaktywne skutki wyroku Trybunału Konstytucyjnego orzekającego o niekonstytucyjności przepisu prawa.

Zgodnie z art. 190 ust. 4 Konstytucji orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania.

Przyjęcie stanowiska apelującego przekreśliłoby sens instytucji wznowienia postępowania (którego celem jest przecież wydanie orzeczenia zgodnego z prawem) w sytuacji, gdy orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego zawiera wiążące stwierdzenie, iż akt normatywny pozostaje w sprzeczności z aktem prawnym wyższego rzędu.

W nowym stanie prawnym, ukształtowanym w następstwie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, rozpatrzenie sprawy jest nie tylko dopuszczalne, ale możliwość taka jest ujęta jako podmiotowe, konstytucyjne prawo jednostki. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2006 roku, I PK 116/05 (LEX nr 214272), realizację reguły określonej w art. 190 ust. 4 Konstytucji, stanowi na gruncie postępowania cywilnego przepis art. 401¹ k.p.c., nakazujący wznowienie postępowania sądowego w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową, lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

Podzielenie argumentacji apelującego przekreśliło by także sens instytucji pytania prawnego przewidzianego w art. 193 Konstytucji, który stanowi, że każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem. Istota pytania prawnego sprowadza się bowiem do zastosowania orzeczenia Trybunału do zaistniałego w przeszłości stanu faktycznego przez Sąd orzekający w danej sprawie.

Odnosząc powyższe rozważania do sytuacji faktycznej zaistniałej w rozpoznawanej sprawie stwierdzić należy, iż prawidłowo Sąd pierwszej instancji uznał, że skoro rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonej decyzji oparte zostało na przepisie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który uznany został za niekonstytucyjny, to nie mógł on stanowić podstawy wstrzymania wypłaty emerytury wnioskodawczyni od 1 października 2011 roku.

Mając te wszystkie względy na uwadze i z mocy art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.